

מושב שלישי:

המדינית הקרקעית והתכנונית והביטחון הלאומי

יו"ר המושב: פרופ' יהודה גרוס, המחלקה לגיאוגרפיה, אוניברסיטת באר שבע.

המשתתפים: האלוף עוזי דיין, יו"ר המועצה לביטחון לאומי, תא"ל (מיל') עוזי קרו, יועץ ראש הממשלה להתיישבות, ח"כ אבשלום (אבו) וילן.

מגיב ומסכם: פרופ' חנוך לביא, רקטור אוניברסיטת בראילן.

ישראל הופכת למדינה סקטוריאלית; הגורם הלאומי ההיסטורי והמאחד הופך ל"עולם של חירשים זה לזה"

פרופ' יהודה גרוס

אנחנו חיים בעידן הגלובליזציה, ולתהליך הזה יש חשיבות רבה בתחום ההתייחסות לקרקע. רבים מדברים על המחסור במשאב הקרקע, אבל האמת היא שבעיית המחסור בקרקע קיימת רק באזורים מטרופוליניים. באזורי ספר, בפריפריה, יש די והותר קרקע. בעידן הגלובלי העולם המערבי הופך למעין רשת שיש בה מוקדים אורבניים המחזורים זה לזה בפרוודורים, באוטוסטרדות או בערוצים. בכל מוקד כזה קיימים שדה תעופה ועיר מטרופולינית גדולה. אם נגדיר זאת מן הבחינה הגיאוגרפית, ניתן לומר כי הפכנו למשהו שאפשר לכנותו "עיר עולמית".

אם ננסה לתאר את הרשת הזאת מבחינה הירארכית, ברור כי בראש המדרג ניצבות ערי העולם הבכירות כמו ניו-יורק, פאריז, לונדון והדומות להן, ומתחתיהן, בדירוג

רמות יורד, ערים אחרות, ידועות פחות, ואפילו תל אביב היא חלק מאותה רשת. השטחים בין מוקדי הרשת האלה חשובים פחות. מן הטעם הזה ברור שלא קיים, ולא יכול להיות קיים, שוויון בהתייחסות לקרקע. הגלובליזציה, שבמסגרתה יוצרים תאגידיים בין-לאומיים כלכלה עולמית, תרבות עולמית חדשה, ניידות עובדים ללא גבולות, פערים הולכים וגדלים בין עניים ובין עשירים – יצרה גם התייחסות שונה לקרקע. יש חשיבות רק לקרקע במוקדי העולם, בכל הרמות, ולא לקרקע שביניהם. גיאוגרף בשם ז'אן גטמן כתב ספר בשם *The Meaning of Territory* על החשיבות של הטריטוריה, של השטח, בבינוי האומה. במסגרת הגלובליזציה נראה כי חשיבות מדינת הלאום הולכת ויורדת. ישראל, למשל, הופכת להיות מדינה סקטוריאלית. כל סקטור עוסק בענייניו, ומה שקורה בסקטורים אחרים לא מעניין אותו. כך נוצר גם מעין נתק תקשורתי בין הסקטורים. כל אחד מדבר אל עצמו ועל עצמו, והעולם הלאומי הופך לעולם של חירשים זה לזה. כל סקטור חי את האינטרסים שלו. התהליך המאחד שהיה לנו פעם, תהליך של בינוי אומה, של מיזוג גלויות, של טשטוש השונה והדגשת המאחד – התהליך הזה כבר לא קיים. המגמה השלטת היום היא הבלטת השונה וטשטוש המאחד. כך קורה גם באשר לנושא הקרקע, וכך גם באשר לטריטוריה הקרויה "שטחים" או "יהודה ושומרון". יש כאלה האומרים שהטריטוריה הזאת חשובה לביטחון המדינה, ויש מי שטוענים שהטריטוריה הזאת רק מזיקה לביטחון המדינה. גם כאן ההתייחסות לקרקע היא סקטוריאלית.